

σμα.—τοὺς τῶν Ἰουδαίων σκληροὺς καταδιωγμούς. Ὑποψία κατέλαβε τὸν κόσμον ὅτι αὐτοὶ ἐφαρμάκευαν τὰ φάρμακα ἢ ἐμόλυναν τὸν ἀέρα, καὶ ἐπομένως ἄλλοτε μὲν παρεδίδοντο εἰς τὴν μανίαν τοῦ ὄχλου, ἄλλοτε δ' ἐφοβούντο, κατὰ τὰς διατυπώσεις τοῦ νόμου, ἐξ ἀποφάσεως τῶν δικαστηρίων. Ἐβασανίζοντο ἕως νὰ δώσωσι τὴν ἀπαιτούμενην ἀπόκρισιν, ἔπειτα δ' ἐλάοντο ζωντανοὶ χωρὶς ἄλλης τινὸς ἀποδείξεως παρὰ τὴν ἰδίαν αὐτῶν κατηγορίαν. Εἰς τὴν Σπεῖραν οἱ Ἰουδαῖοι ἀπελπισθέντες ἐκάησαν εἰς τὰς οἰκίας αὐτῶν· εἰς δὲ τὴν Ἑσλίγγην ἐνεπρήσθησαν εἰς τὴν ἰδίαν αὐτῶν συναγωγὴν. Εἰς ὁποῖαν πόλιν οἱ Μαστιγοῦμενοι εἰσέρχοντο, ἐσφάζοντο οἱ Ἰουδαῖοι. Εἰς τὴν Μογουντιάν μόνην, ὅπου εἰσῆλθον οἱ Μαστιγοῦμενοι κατὰ τὸν Αὐγουστον, 12,000 Ἰουδαίων λέγεται ὅτι ἀπανθρώπως ἐθανατώθησαν.

ΕΠΙΡΡΟΗ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΥ ΕΙΣ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΑΝ.

ΑΠΟ Ῥωμύλου μέχρι Αὐγούστου καὶ ἡ πολιτικὴ καὶ ἡ κοινωνικὴ κατάστασις μετεβλήθη εἰς ἄκρον· μετὰ δὲ τὸν Αὐγουστον ἕως τοῦ Ἰουστινιανοῦ πλείότεραι καὶ σημαντικώτεραι συνέβησαν μεταβολαί· ἡ Κωνσταντινούπολις, κατασταθεῖσα μητρόπολις τῆς Αὐτοκρατορίας, διετήρησεν ἐπὶ πλὴν χρόνον τὸ ὄνομα καὶ τὸ φάντασμα τῶν Ῥωμαϊκῶν Θεοδοσιῶν· πραγματικῶς ὅμως οἱ ἄνθρωποι, τὰ πράγματα, αἱ ἰδέαι, τὰ πάντα ἡλλοιώθησαν.

Οἱ ἈΝΘΡΩΠΟΙ. Ἡ παλαιὰ ἐκείνη Ἰταλικὴ φυλὴ, ἡ τόσον ἰσχυρὰ καὶ ῥωμαλία, ἀπέκαμε κατακτεήσασα τὸν κόσμον. Μετὰ τὴν ἀναγόρευσιν τῶν Καيسάρων οἱ πίνακες τῶν Τιμητῶν μόλις ἀνέφερον ὀλίγα τινὰ τῶν λαμπρῶν ἐκείνων ὀνομάτων, τὰ ὅποια ἐδόξασαν τὴν δημοκρατίαν. Οἱ ἀπελευθερονόμενοι δοῦλοι, οἱ βάρβαροι, γινόμενοι Ῥωμαῖοι μετὰ τὴν ἡττάν των, ἀντικαθίσταντο εἰς τὴν ἀγορὰν, εἰς τὴν σύγκλητον, καὶ μέχρι τῆς αυτοκρατορικῆς πορφύρας, τοὺς νομίμους κληρονόμους τῶν πολιτῶν Ῥωμαίων (Quirites). Ἐπειτα δὲ ὁ δεσποτισμὸς ἐῆχρῆωσε τὰς ψυχὰς ὅλων, ἐκνευρίσας ὅλας τὰς δυνάμεις. Τὸ ὑπομεῖναν ὀλίγον Πατρίκιον αἷμα ἐχύθη ὑπὸ τὸν πῖλινον τῶν Ῥαβδοῶν, ἢ ἡλαττώθη καὶ διεφθάρη εἰς τὰ τερατώδη ὄργια. Ὅθεν, ὅτε ἡ καθέδρα τῆς αυτοκρατορίας μετέβη ἀπὸ τὰς ὀχθὰς τοῦ Τιβέριδος εἰς τὰς ὀχθὰς τοῦ Βοσπόρου, ὅτε ἡ ἐξαχρεώσις τῆς δοῦλης Ἑλλάδος ἤρχισε νὰ ἐμφυτεύηται εἰς τὴν διαφθορὰν τῆς Ἰταλίας, ὅλον τὸ μεγαλεῖον κατεστράφη διαπαντός, καὶ ἐλεεινολόγει τις βλέπων, ὅποιοι ἄνθρωποι οὐτιδανοὶ καὶ χαμερπτεῖς ἐλέγοντο κύριοι τοῦ κόσμου, ὅποια φαῦλα καὶ παιδαριώδη πνεύματα ἀπέκτησαν τὴν κληρονομίαν τοῦ Κικέρωνος καὶ τοῦ Παπινιανοῦ.

ΤΑ ΠΡΑΓΜΑΤΑ. Ἡ Ῥωμαϊκὴ Αὐτοκρατορία, στερούμενη μητροπόλεως, ὑφίστατο μόνον ἐπὶ ψιλῷ ἐνόματι· εἶλαι αἱ Θεοδοσιᾶι ἐξουθενίσθησαν, αἱ δὲ ἀναμνήσεις τοῦ παρελθόντος, διατηρηθεῖσαι μὲ τὰς παλαιὰς ὀνο-

μασίας, ἐφαίνοντο ὡς μία ὕβρις εἰς τὴν ἐνεστῶσαν διαφθορὰν. Οἱ Ἕλληνες, διάδοχοι τῶν Καيسάρων, ἄφινον ν' ἀφαρπάζωνται καθημέραν τὰ ῥάκη τῆς κληρονομίας των. Ὅλη τέλος πάντων ἡ Δύσις ἀπωλώθη ἀπὸ τὰς ἀπωτέρω ἐπαρχίας, καὶ ἀπὸ τὸ ἐνδότερον τῆς Ἀσίας, ἀπειράριθμα στίφη βαρβάρων ἐφώρμησαν ἀλληλοδιαδόχως εἰς τὴν πλούσιαν αὐτὴν λείαν, καὶ τὴν διεμερίσαντο. Ἡ Ῥώμη, ὁ τρόμος ἄλλοτε τῶν λαῶν, δὲν διήγειρε πλέον παρὰ τὴν καταφρόνησιν καὶ τὴν αὐθάδειαν αὐτῶν.

Αἱ ἸΔΕΑΙ. Μετεβλήθησαν μὲν καὶ αὐταὶ ὡς τὰ λοιπὰ, ἀλλ' ἀντιστρόφως· ἐνῶ τὰ πράγματα καὶ οἱ ἄνθρωποι ἐξέπιπτον ἀπὸ τὴν προτέραν των εὐκλείαν μὲ καταισχύνην, ἡ διανοητικὴ κατάστασις προώδευε θαυμασίως· νῆαι θρησκευτικαὶ δοξασταὶ ἀνεβλάστανον εἰς τὸν παλαιὸν τοῦτον κόσμον, καὶ ἐπαπέλουν νὰ διασπῶσιν αὐξανόμεναι τὸ τετριμμένον περικάλυμμα, τὸ ὅποιον τὰς κατεσχίαζε· τότε τὴν Πλατωνικὴν Ἀκαδημίαν, τότε τὴν Στωικὴν Σοφίαν ἐθάλασσαν μὲ ἐνθουσιασμόν. Ὁ Ἐπίκτητος ἐξευγενίζετο, φέρων τὸν δουλικὸν χιτῶνα, καὶ ἀντίβαινε εἰς τὸ ὕψος ἡθικῆς ἀγνώστου μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, κύπτων ὑπὸ τὴν μάστιγα τοῦ κυρίου του ἐν τῷ μέσῳ τῶν ὀργῶν τῆς αὐτοκρατορίας, καὶ κατέναντι τοῦ Νέρωνος, τὸ ῥητορικὸν πνεῦμα τοῦ Σενέκα διεμαρτύρετο στεντορίως κατὰ τῆς διαφθορᾶς, ἥτις ἠύξανεν ὀλονέν· ἡ ἀλαζονικὴ ὅμως καὶ κατ' ἐπίδειξιν αὐτῆς φιλοσοφία, ἀδύνατος νὰ μεταβάλῃ τὴν καρδίαν, ἐδίδασκε τὸν ἄνθρωπον μόνον ν' ἀποθνήσκῃ θάρραλως· τέλος δὲ, ἤλθεν ἡ ὥρα, καθ' ἣν τὸ λυκαυγὲς τῆς παλαιᾶς σοφίας ἐμελλε νὰ ἐξαφανισθῇ ἀπέναντι τῶν ἀκτίνων τῆς φαινήσας ἡμέρας.

Τὸ νῆον τοῦτο ἀπαύγασμα, τὸ πρὸ πολλοῦ προσδοκώμενον, δὲν ὀφείλεται οὔτε εἰς τὰς τέχνας τῆς Ἑλλάδος, οὔτε εἰς τὴν δύναμιν τῆς Ῥώμης. Ἐπὶ τῶν ὁρίων τῆς Ἀσίας καὶ τῆς Αἰγύπτου, μεταξὺ τοῦ ἀνατολικοῦ πνεύματος καὶ τοῦ δυτικοῦ πολιτισμοῦ, ἐξη πρὸ δύο σχεδὸν χιλιᾶδων χρόνων πτωχὸς τις καὶ ἀφανὴς λαὸς· αὐτοῦ ἐφανερώθη ἐναργέστερον ὁ μόνος καὶ ἀράτος Θεὸς, τὸν ὅποιον ἡ γῆ ἐλησμώνησεν· ἡ δὲ ἰδανικὴ αὐτῆς θρησκεία δὲν ὠδήγει τὸν ἄνθρωπον οὔτε εἰς τὸν ἀμετάβλητον Πανθεῖσμόν τῆς Ἰνδίας, οὔτε εἰς τὸν δεσποτισμὸν τῆς Ἀσσυρίας· αὐτοῦ ὅλοι οἱ ὄημοι ἦσαν ἴσοι, καὶ ὁ λαὸς εἶχεν ἀπελευθερωθῆν ἀπὸ τὰς καταπίσεις τῶν ἀλλαχού βασιλευνόντων γενῶν. Αὐτοῦ τέλος πάντων καθαρωτέρα καὶ τελειότερα ἡθικὴ ἐδιδάσκετο εἰς τοὺς ἀνθρώπους· καὶ ὁ ἀλλοδαπὸς, ὁ δοῦλος, τὸ γυναικεῖον φύλον, τὰ ἀπόκληρα ταῦτα ὄντα τοῦ παλαιοῦ κόσμου, ἦσαν τὸ ἀντικείμενον ὅλης τῆς φροντίδος τοῦ Νομοθέτου. Ἐν τοῖτοις ἡ Ἰουδαία, ἐξέχουσα ἐπὶ τοσοῦτον ἀπὸ τὰ λοιπὰ ἔθνη, ἦτον ἀγνωστὸς εἰς αὐτὰ. Οἱ ποιηταὶ ἀληθινὰ ὑπαινέττοντο ἐνίοτε μὲ καταφρόνησιν τοὺς μυστηριώδεις τῆς Θεομοίς·

Dedita sacris

Incerti Judaea Dei*;

* Ἡ λατρεύουσα ἄγνωστον Θεὸν Ἰουδαία.

ἢ μᾶλλον εἰς τὸ τέλος πολυτελοῦς συμποσίου οἱ περίεργοι Ἀθηναῖοι ἐθέλοντο ν' ἀσχολῶνται εἰς μυθώδη διηγήματα περὶ τῆς παραδόξου λατρείας τῶν Σύρων τῆς Παλαιστίνης, καὶ περὶ τοῦ Θεοῦ αὐτῶν, ὁμοιάζοντος κατὰ πάντα τὸν Βάκχον. Ἀλλὰ τὸ πᾶν ἔμενεν ἕως αὐτοῦ· οἱ σοφοὶ περιηγήται, διαπερνῶντες τὰς ἐρήμους πρὸς ἐντάμωσιν τῶν Βραχμάνων, ἡγνύουν ἢ κατεφρόνουν τὴν ἐπιστήμην τῶν Ἑβραίων· καὶ εἴτε διεμάχετο μετὰ τῶν ὀρεινῶν γειτόνων τῆς, εἴτε ἐξωρισμένη εἰς τὰς ὄχθας τοῦ Εὐφράτου, περιέπιπτεν εἰς ἀνεκφράστους μελωδίας, ἢ πτωχὴ Ἰουδαία πάντοτε ἐπέσυρε καθ' ἑαυτῆς τὴν καταφρόνησιν τῶν λαῶν.

Ἐν ἀκαρεῖ παράδοξον ἀντήχησεν ἄκουσμα καθ' ὅλην τὴν ὑφήλιον· εἰς ἓν ὅρος τῆς Παλαιστίνης Θεὸς τις ἐφανερώθη μετὰ τῶν ἀνθρώπων, θνήσκων ἐπὶ σταυροῦ, καὶ φύλακες τῶν ὑψηλῶν του διδαγμάτων, δώδεκα ἀλιεῖς τῆς Γαλιλαίας, διέτρεξαν τὴν γῆν διὰ νὰ τὴν καθάρισωσι καὶ τὴν ἀνανεώσωσι· δὲν θάλω οὐδόλως ἀναφέρειν πῶς ἐκ θαύματος ἐξεπλήρωσαν τὴν εἰρηνικὴν των κατὰκτησιν, οὔτε θάλω εἰπεῖν παντάπασιν τίνι τρόπῳ τὸ νέον τοῦτο δόγμα, ἐναγκαλισθὲν μὲ ζῆλον ἀπὸ τοὺς δούλους καὶ τὰς γυναῖκας, ἀποκατέστη μίαν ἡμέραν παντοδύναμον, οὐδὲ πῶς ἡ Ῥώμη, διψῶσα κατ' ἀρχὰς τὸ αἷμα τῶν μαρτύρων, ἐπρόσπεσεν ἐπὶ τέλους ἔμπροσθεν τῶν ἀπσταλμένων τοῦ Χριστοῦ, καὶ ἔθεσεν εἰς τὴν κορυφὴν τῶν τειχῶν τῆς θριαμβεύοντα τὸν ἐπὶ τοσοῦτον ἤδη χρόνον καταπολεμούμενον Σταυρόν.

ὑπὸ τέσσαρας μεγάλας ἐπόψεις θεωρούμενος ὁ Χριστιανισμὸς διακρίνεται, φρονῶ, ἀπὸ τὰς παλαιὰς θρησκείας· Ἀναγγέλλεται ὡς θρησκεία γενική· Κηρύττει τὴν φυσικὴν ἰσότητα μετὰ τῶν ἀνθρώπων· Ἀντικαθίστα εἰς ὅλας τὰς κοινωνικὰς σχέσεις τὴν ἀγάπην· Διδάσκει, ἐπὶ τέλους, τὸ μεγαλῆτερον σέβας εἰς τὴν ἀτομικὴν ἐλευθερίαν καὶ ὅλα τὰ δικαιώματα τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως.

1. Ἡ παλαιὰ Ῥωμαϊκὴ θρησκεία ἦτον ἡ κληρονομία ἐνὸς ἔθνους, τὸ προνόμιον μιᾶς μόνης φυλῆς, καθεύρονε τὴν κατάθλιψιν τοῦ ὄχλου, συνέσφιγγε τὰς ἀλύσεις τοῦ δούλου, καὶ διαιωνίζε τὸν κατὰ τοῦ ἀλλοδαποῦ πόλεμον· ὁ φανατικὸς οὗτος ἔρωσ τῆς πατρίδος, τὸ πρὸς τοὺς λοιποὺς λαοὺς μῖσος, τὰ δύο ταῦτα ἡθικὰ αἰτίης ἀξιώματα, διήρουν τοὺς ἀνθρώπους ἀντὶ νὰ τοὺς ἐνόνωσιν. Ὁ Χριστιανισμὸς, ἅμα ἀνεφάνη, δεικνύει τάσιν πάντῃ διάφορον· πρῶτος δὲ αὐτοῦ χαρακτὴρ εἶναι ἡ γενικότης.

Οἱ μαθηταὶ τοῦ Χριστοῦ δὲν περιορίζουσι τὸ κήρυγμα των εἰς τοῦτον ἡ ἐκεῖνον τὸν λαόν, ἡ ἀγάπη αὐτῶν ἐπιδαφιλεῖται πρὸς ὅλους, καὶ ἐκτείνεται καθ' ὅλην τὴν ὑφήλιον· Ἰουδαῖος ἢ Ῥωμαῖος, Ἕλλην ἢ Βάρβαρος, ἀδιαφόρως ἕκαστον μέλος τῆς μεγάλης ἀνθρωπίνης οἰκογενείας, λογίζεται ἀδελφός των. Ὅλοι χωρὶς ἐξαίρεσιν οἱ ἀνθρώποι γίνονται ἀντικείμενον τῆς φροντίδος των. Ὅλοι οἱ λαοὶ τὸν αὐτὸν Θεὸν πρέπει νὰ λατρεύωσιν, ὅλοι πρέπει νὰ ἀκούσωσι τὸ Εὐαγγέλιον, ὅλοι πρέπει νὰ ἀναμωρῶθωσι διὰ τῆς εἰς τὸν Κρανίου τόπον

γενομένης μεγάλης ἐξιλεύσεως, καὶ ὅλοι, τέλος πάντων, πρέπει διαπαντὸς νὰ συνενωθῶσιν, ἀπολαμβάνοντες τὰ αὐτὰ δικαιώματα, διατηροῦντες τὰ αὐτὰ καθήκοντα.

2. Αἱ παλαιαὶ θρησκείαι ἐπέφεραν εἰς τὸν κόσμον τὴν σκανδαλωδεστέραν ἀνισότητα· ἐκάστη αὐτῶν, περιοριζομένη εἰς τινὰς θήμους ἢ μᾶλλον εἰς τινὰς οἰκογενείας, ἐμπνέει εἰς τοὺς διασώτας αὐτῆς τὴν καταφρόνησιν τῶν λοιπῶν ἀνθρώπων· κάθε πολιτικὸν (Politique) ἢ ἀστυκὸν (Civil) δίκαιον, εἰδικὸν δᾶρον ἄνωθεν παρὰ Θεοῦ δωρούμενον, καθίσταται τὸ προνόμιον τῶν ὀλίγων, ἡ αὐτὴ δὲ ἐπαρχία περιέχει σχεδὸν πάντοτε διάφορα ἔθνη καταπολεμούμενα πρὸς ἄλληλα, μὴ συμμιγνύμενα ποτέ, καὶ διατηροῦντα ἀπαρχῆς θεσμοὺς καὶ ἥθη ἐναντία. Καθ' ὅλην τὴν Ἀσίαν αἱ αὐτόχθονες φυλαὶ, τὰς ὁποίας νικῶντες οἱ κατακτηταὶ ἔθετον ὑπὸ τὸν ζυγόν των, διακρινόμεναι ἀπὸ αὐτοὺς κατὰ τὰ ἥθη καὶ τὰς δοξασίας, πολλάκις δὲ κατὰ τὴν γλῶσσαν καὶ τὸ χροῖμα, κατεπίεζοντο καὶ κατεφρονούντο. Μεταξὺ τοῦ ταπεινωμένου τούτου ὄχλου καὶ τῶν ὑπερηφάνων νικητῶν ὁ νόμος ἀνεγείρει ἀδιάβατον τεῖχος. Ὁ μεταξὺ αὐτῶν γάμος αὐστηρῶς ἀπαγορεύεται, οἱ δὲ καρποὶ τῶν ἐγκληματικῶν ἐπιμιξιῶν γίνονται ἀντικείμενον μίσους καὶ καταφρονήσεως. Εἰς τὴν Ἰνδίαν οἱ Σουδροὶ, ἐξερχόμενοι ἀπὸ τὸν Βραχμανικὸν πόδα, δὲν ἔχουσι κυριολεκτικῶς οὔτε Θεὸν, οὔτε πατρίδα, οὔτε οἰκογένειαν· νόμος δι' αὐτοὺς μοναδικὸς ὑπάρχει τὸ δουλεύειν. Εἰς Σουδρὸς, καὶ τοὶ ἀπελευθερωθεῖς ὑπὸ τοῦ δεσπότου του, παντελῶς δὲν ἀπαλλάττεται τῆς δουλικῆς καταστάσεως· διότι τίς δύναται νὰ τὸν ἀπεκδύσῃ ἀπὸ τὴν φυσικὴν του ταύτην κατάστασιν; Ἡ σκληρὰ αὕτη ἀνισότης δὲν παύει οὐδὲ μετὰ τὸν θάνατον· ἡ κόλασις καὶ ἡ ἀνταμοιβὴ τῆς μελλούσης ζωῆς εἶναι διάφορος ὡς πρὸς αὐτοὺς καὶ τοὺς ἱθαγενεῖς Ἰνδοὺς.

Πολὺ πρὸ τῆς ἀφίξεως τοῦ Χριστοῦ ἡ Ῥώμη συνέτριψε τὰς ἀλύσεις τῆς Ἀσιατικῆς πατριαρχείας· εἰς τὴν ἀγορὰν, αἱ δημοτικαὶ γενεαὶ πρὸ πολλοῦ καταπιεζόμεναι ἀνύψωσαν τὴν κεφαλὴν, καὶ ἀπήτησαν τὴν ἀνάλογον θέσιν των εἰς τὴν κοινωνίαν. Τὰ παράπονα, τὰ ὁποῖα διήγειραν ἡ κατὰ τοῦ Θεορίτου ῥάβδος τοῦ Ὀδυσσεῶς καὶ ὁ γέλως τῶν Ἑλλήνων, μετὰ ὀκτῶ αἰῶνας ἐκφραζόμενα ὑπὸ τῶν δημάρχων, διέσεισαν ἐκ θεμελίων τὸ παλαιὸν οἰκοδόμημα. Πάντοτε ὅμως τὸ ἔργον τῶν δημοτικῶν ἔμενεν ἀτελές· δὲν ἠδύναντο νὰ ἐπικαλεσθῶσιν οὔτε τὰ ἀπαράγραπτα δίκαια τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, οὔτε τὸν ἐμφυτον νόμον, τὸν ὁποῖον ἕκαστος εὕρισκε ἐγκεχαραγμένον εἰς τὴν καρδίαν του, καθότι δὲν συνηγόρουν ὑπὲρ τῆς ἀνθρωπότητος. Ἀπαιτοῦσιν, ἀλλ' ὑπὲρ ἑαυτῶν μόνον οἱ κάτοικοι τῶν ὀχθῶν τοῦ Τιβέριδος, ὅχι δὲ ὑπὲρ τοῦ ἀλλοδαποῦ, πολὺ ὀλιγώτερον ὑπὲρ τοῦ δούλου.

Ἡ παλαιὰ φιλοσοφία ποτέ δὲν ἀμφίβαλλε περὶ τῆς νομιμότητος τῆς δουλείας· οἱ σοφώτεροι, καὶ αὐτοὶ ἀκόμη οἱ αὐθαδέστεροι καὶ μὲ ἐπιτυχίαν ἀποσεύσαντες τὰς προλήψεις τῆς ἐποχῆς των, καθιέρωσαν μὲ τὰ ἀξιώματά

των, ἡ τοῦλάχιστον διὰ τῆς σιωπῆς των, τὴν τερατώδη ταύτην ἀνισότητά. Ὁ Θεὸς Πλάτων συνοικίζει τὴν ἰδανικὴν τοῦ πολιτείας ἀπὸ δούλων. Ὁ Ἀριστοτέλης ὀρίζει τὸν δούλον κτῆμα ἔμψυχον, ὄργανον ἀχώριστον τοῦ δεσπότου· τὸν ἐξομοιοῖ μὲ τὰ ἄλογα ζῶα, καὶ τοῦ ἀφαιρεῖ τὴν διάνοιαν. 'Ἔστι γὰρ φύσει δούλος ὁ δυνάμενος ἄλλου εἶναι, διὸ καὶ ἄλλου ἐστὶ, καὶ ὁ κοινωνῶν λόγου τοσοῦτον, ὅσον αἰσθάνεσθαι, ἀλλὰ μὴ ἔχειν.'

Τὴν αὐτὴν ἰδέαν ἔχουσιν ὡς πρὸς τὴν δυστυχῆ ταύτην μερίδα τοῦ ἀνθρωπίνου γένους καὶ οἱ σοφοὶ τῆς Ἰταλίας. Ματαίως ἤθελε τις ἀναζητῆσαι εἰς ὅλα τοῦ Κικέρωνος τὰ συγγράμματα μίαν καὶ μόνην λέξιν δικτοῦ καὶ συμπαθείας ὑπὲρ αὐτῆς.

Πρῶτοι μὲν οἱ Στωικοὶ διεκλήρυσαν μὲ δειλίαν ὀλίγον τι, εἰς μίαν ὅμως ἐποχὴν, καθ' ἣν αἱ Χριστιανικαὶ ἰδέαι ἤρχισαν νὰ ἀναφαίνωνται, καὶ νὰ ἀναμοχλεύωσιν ἐσωτερικῶς τὴν Ῥωμαϊκὴν κοινωνίαν.

Ὁ Χριστιανισμὸς μόνος ἐκαθάρισεν ἀπὸ τὸ μέγα τοῦτο μόλυσμα τῆς παλαιᾶς πολιτείας· ἀναγγελλόμενος ὡς θρησκεία γενικὴ, καθιστᾷ τὴν ἰσότητα μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων. Πρὸς ὅλους ἀδιαφόρως, ὅποιοιδήποτε χρώματος ἢ γλώσσης, διδάσκει τὴν αὐτὴν διδασκαλίαν, διαγράφει τὰ αὐτὰ καθήκοντα, προαναγγέλλει τὴν αὐτὴν τύχην· ὅλους ἰσους ἐκ γενετῆς, ὅλους ἰσους μετὰ θάνατον, τοὺς θεωρεῖ ἰσους καθ' ὅλην τὴν ζωὴν, καὶ εἰς τὸ ἔδαφος τῶν ἱερῶν ναῶν καὶ ἐπὶ τῆς ἀγίας αὐτοῦ τραπέζης.

'Οὐκ ἐνὶ Ἰουδαίῳ,' λέγει ὁ ἀπόστολος Παῦλος, 'οὐδὲ Ἕλλη· οὐκ ἐνὶ δούλῳ, οὐδὲ ἐλεύθερῳ, οὐκ ἐνὶ ἄρσεν καὶ θῆλῳ. Πάντες γὰρ ὑμεῖς εἰς ἑστέ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ.' Καὶ ὅμως οἱ ἅγιοι Ἀπόστολοι δὲν ἔφεραν τὸ πῦρ καὶ τὸν σίδηρον εἰς τοὺς κόλπους τῆς παλαιᾶς Ῥωμαϊκῆς κοινωνίας. Δὲν ὠνόμασαν ποτὲ νέους Σπαρτάκους τοὺς ἀποστατοῦντας δούλους ὑπὸ τὴν σημαίαν τοῦ σταυροῦ. Ὁ Χριστιανισμὸς δὲν προχωρεῖ οὐδόλως διὰ τῆς βίας· παραδέχεται ἐν πρώτοις ὅλα τὰ εἶδη τῶν κυβερνήσεων, ἀποβλέπων μόνον πρὸς τὰ ἄτομα, ὁμιλῶν εἰς τὰς καρδίας, καὶ μεταβάλλων τὰ ἥθη καὶ τοὺς ἀνθρώπους. Ὅποταν δὲ ἡ ἐσωτερικὴ καὶ σιωπηρὰ αὕτη μεταβολὴ ἐκπληρωθῇ, ἡ ἐξωτερικὴ καὶ κοινωνικὴ ἔρχεται ἀναγκαίως μετ' αὐτὴν, ἀλλ' ἀφ' ἐαυτῆς χωρὶς κρότον καὶ χωρὶς ταραχὴν. Οἱ ἅγιοι Ἀπόστολοι ἀρκοῦνται νὰ ἐμπνεύσωσιν εἰς τὴν καρδίαν τοῦ δούλου τὴν ἡθικὴν ἐλευθερίαν, καὶ τὸ αἰσθημα τῆς ἀξιοπρεπείας τοῦ ἀνθρώπου, νὰ ἐξορίσωσι δὲ ἀπὸ τὸ πνεῦμα τοῦ κυρίου τὴν δυναστείαν καὶ τὴν ὑψηλοφροσύνην. 'Οἱ δούλοι,' λέγει ὁ ἅγιος Παῦλος, 'ὑπακούετε τοῖς κυρίοις κατὰ σάρκα, μετὰ φόβου καὶ τρόμου ἐν ἀπλότῃ τῆς καρδίας ὑμῶν, ὡς τῷ Χριστῷ, μὴ κατ' ὀφθαλμοδουλείαν ὡς ἀνθρωπάρεσκοι, ἀλλ' ὡς δούλοι τοῦ Χριστοῦ, ποιοῦντες τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ ἐκ ψυχῆς, μετ' εὐνοίας, δουλεύοντες τῷ Κυρίῳ, καὶ οὐκ ἀνθρώποις. . . καὶ οἱ κύριοι τὰ αὐτὰ ποιεῖτε πρὸς αὐτοὺς, ἀνιέντες τὴν ἀπειλήν, εἰδότες ὅτι καὶ ἡμῶν αὐτῶν ὁ Κύριός ἐστιν ἐν οὐρανοῖς, καὶ προσωπολη-

ψία οὐκ ἔστι παρ' αὐτῷ!' Ἰδὲ τοὺς βίους τῶν μαρτύρων. Οἱ πλείότεροι ἐξ ὧν ἐπισφραγίζουσι διὰ τοῦ αἱματός των τὴν μαρτυρίαν τῆς πίστεως αὐτῶν, ἀνήκουσιν εἰς τὴν τάξιν τῶν δούλων· ὅποια ἀξιοπρέπεια εἰς τὴν συμπεριφορὰν των! ὅποια εὐγενῆ αἰσθημάτων! ὅποια ἀνεξαρτησία εἰς τοὺς λόγους των! 'Εἶμαι δούλος τοῦ αὐτοκράτορος,' λέγει ὁ ἅγιος Ἰουλιανὸς ἀποκρινόμενος εἰς τὸν ἀνακρίνοντα αὐτὸν δικαστὴν, 'εἶμαι ὅμως Χριστιανὸς καὶ ἀπελεύθερος τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ.' Ἐξ ὧν τῶν θραυμάτων, τὰ ὅποια ἐλάμπρυναν τὴν Χριστιανικὴν θρησκείαν, τὸ λαμπρότερον καὶ τὸ θραυμαστότερον εἶναι ἴσως ἡ ταχεῖα καὶ ἐντελής μεταμόρφωσις τῆς καρδίας τῶν δούλων, ἐξαχρειωθείσης ὀλοτελῶς ἀπὸ τὴν καταδυναστείαν καὶ τὴν κατάθλιψιν.

"Ἐπεται ἡ συνέχεια.

ΠΕΡΙ ΘΗΡΟΚΟΜΩΝ.

ΤΟΠΑΛΛΑΙ, ὡς καὶ τὴν σήμερον, ὑπῆρχον ἀνθρώποι ἔργον ἔχοντες τὴν θηροκομίαν, ἡ τὸ ἡμερόνειν ἄγρια θηρία. Κατὰ τὸν Πλίνιον, τόσον ἐπιτήδειοι ἐγίνοντο τινες εἰς τὴν τέχνην ταύτην, ὥστε περιέφερον τὰ θηρία μὲ φύλλα συκῆς ἐστεφανωμένα· καὶ πολὺ δὲ πρὸ τῶν χρόνων αὐτοῦ, ὡς εὐλόγως ἐμποροῦμεν νὰ συμπεράνωμεν ἐξ ἀρχαϊκῶν ἀγαλμάτων, ὅπου ὁ Διόνυσος παριστάνεται ὀχοούμενος ἐφ' ἀμάξης ὑπὸ τίγρεων, λεοπαρδάλεων, ἡ πανθήρων συρομένης, πρέπει νὰ ἐνηργεῖτο ἡ τέχνη τῆς τῶν θηρίων ἡμερώσεως. Εἰς τῶν αὐστηροτάτων νόμων τοῦ Βουδισμού ἐπιτάττει 'νὰ τρέφωσιν οἱ εὐλαβεῖς μὲ τὸ ἴδιον αὐτῶν αἷμα τὰς γηραλέας ἀσθενεῖς τίγρεις,' ὅθεν συμπεραίνουσι τινες, ὅτι οἱ Ἰνδοὶ ἡμέρονον αὐτὸ τὸ ζῶον. Ἀμφιβολία δὲν ὑπάρχει ὅτι οἱ Μεξικανοὶ ἱερεῖς ἐγνώριζον τὴν τέχνην ταύτην, καὶ μάλιστα ἐπροσπάθουν πολὺ νὰ καθιστῶσιν αὐτὴν μυστηριώδη· πρὸς τοῦτο παρεσκεύαζον ἀλοιφήν, συστατικὴν τῆς ὁποίας μέρος ἦτον ἡ στάκτη φαρμακερῶν ἑρπετῶν, κατέκαιον δ' αὐτὴν εἰς τοὺς βωμοὺς τῶν ἐθνικῶν εἰδώλων· ἐκοπάνιζον ἔπειτα εἰς ἰγδίον τὴν ἐκ τῆς ἀλοιφῆς στάκτην, συμμιγνύοντες αὐτὴν μὲ πίσσαν, κώνειον, καπνόχορτον, καὶ ἄλλα ναρκωτικὰ φάρμακα. Τὸ δὲ προκύπτον ἐντεῦθεν σύνθετον ἐνίσχυεν αὐτοὺς, ὡς ἐπροσποιοῦντο, νὰ ὑπακούωνται ἀπὸ λέοντας καὶ τίγρεις.

Εἰς τὴν Ἀφρικὴν ὡσαύτως πρὸ πολλοῦ ἐνεργεῖται ἡ τῶν θηρίων ἡμέρωσις. Ὁ αὐτοκράτωρ τοῦ Μαρόκου ἔχει μεγάλα ἀνοικτὰ θηριοτροφεῖα εἰς τὴν Φῆς, ὅπου τίγρεις καὶ λέοντες τρέφονται ἀπὸ Ἰουδαίους φύλακας, οἵτινες πρὸς καθυπόταξιν αὐτῶν ἄλλο δὲν μεταχειρίζονται εἰμὴ ἐλαφρὰν βακτηρίαν· καὶ ὁ Πασᾶς δὲ τῆς Αἰγύπτου ἔχει τίγρεις ἡμερωμένας, ἐξ ὧν μίαν καλλίστην ἐπεμφε πρὸ ἐνὸς ἔτους εἰς τὸν βασιλεῖα τῆς Γαλλίας. Ὁ Δουξ de Choiseul, ὑπουργὸς Λοδοβίκου τοῦ δεκάτου πέμπτου, εἶχε πάντοτε εἰς τὸ ταμεῖον αὐτοῦ τιγροεἰδὴ αἰλουρον· ἀλλ' εἰς τὸν ἐν Παρίσις Βασιλῆα τὸν Κῆπον ἐφάνη μάλιστα μέχρι πόσου δύναται νὰ ἐκταθῇ ἡ ἐπὶ τῶν κτηνῶν δύναμις τοῦ ἀνθρώπου.